

کدخدا؛ از نماینده مردم تا حافظ منافع ارباب در عصر رضاشاهی

تجلی استبداد رضاخانی در قانون کدخدایی

۷ تیر ۱۴۰۴ ساعت ۲۰:۴۱

در دوران رضاشاه، تحولات گسترده‌ای در ساختار اداره امور محلی ایران رخ داد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، قانونمند شدن جایگاه کدخدایان بود. اما این قانون که در سال ۱۳۱۴ به تصویب رسید، چه تغییراتی در نقش و جایگاه کدخدا ایجاد کرد؟ آیا کدخدا همچنان نماینده مردم باقی ماند یا به ابزاری در دست مالکان تبدیل شد؟ بررسی مفاد «قانون کدخدایی» پرده از راز این تحولات برمی‌دارد.

در دوره سلطنت رضا شاه تحولاتی در اداره امور محلی ایجاد شد. بسیاری از این تغییرات به این گونه بود که به آنچه قبلاً عرف گفته می‌شد صورت قانونی بخشیده شد. در ۱۲۱۰ آذر ۱۳۱۴ش قانون مربوط به کدخدایان به نام «قانون کدخدایی» به تصویب رسید. در ماده اول این قانون آمده است: «کدخدا نماینده مالک و مسئول اجرای قوانین و نظامنامه‌هایی است که از طرف دولت به او مراجعه می‌شود.» هر روستایی می‌بایست یک کدخدا می‌داشت (ماده ۲). برای کدخدا شدن شرایطی وجود داشت که عبارت بودند از تابعیت ایران، عدم محکومیت به جنحه و جنایت، معروفیت به درستکاری و امانت، مقیم بودن در یکی از دهات محل مأموریت خود و داشتن رعیتی در یکی از محال مأموریت خود (ماده ۳). کدخداها در حل و فصل دعاوی تا حد خاصی مجاز بودند و می‌بایست تا حد ممکن آنها را به صلح خاتمه دهند. (ماده ۷). اگر در دوره‌های قبل، از رأی مردم در رابطه با انتخاب کدخدا استفاده می‌شد در این دوره و این قانون درباره مشورت با مردم چیزی نیامده و تنها به نقش مالکان در انتصاب کدخدایان اشاره شده است. به این ترتیب کدخدا دیگر نماینده مردم نبود بلکه نوکر مالک و حافظ منافع او به شمار می‌رفت.

منبع: لمبتون، مالک و زارع در ایران، مالک و زارع در ایران، ترجمه منوچهر امیری، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۲۹، ص

۳۴۰ □

آدرس مطلب :

[کدخدایی-قانون-رضاخانی-استبداد-تجلی/۵۰۱۲۵](https://www.cafetari.kh.com/news/۵۰۱۲۵/کدخدایی-قانون-رضاخانی-استبداد-تجلی)